Знайсці сваю місію ў сучасным свеце

Вектары развіцця галоўнай кніжнай скарбніцы краіны

На мінулым тыдні міністр культуры Беларусі Анатолій Маркевіч прадставіў калектыву Нацыянальнай бібліятэкі новага генеральнага дырэктара. Ім стаў Вадзім Гігін, старшыня грамадскага аб'яднання "Беларускае таварыства "Веды", былы дэкан факультэта філасофіі і сацыяльных навук БДУ. Пра шляхі развіцця "алмаза ведаў" і задачы на бліжэйшы час новы кіраўнік расказаў газеце "Культура".

— Вадзім Францавіч, успомніце свой першы візіт у Нацыянальную бібліятэку. Якое ўражанне яна на вас зрабіла?

— У 1994 годзе я паступіў у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і накіраваўся ў бібліятэку, але мне адмовілі ў запісе, як і ўсім студэнтам-першакурснікам. Памятаю, гэта быў пахмурны вераснёўскі дзень, перада мною высокі ганак, зашклёны будынак на вуліцы Чырвонаармейскай, шмат людзей і адчуванне, што ты стаіш перад храмам навукі. На другім курсе я стаў паўнапраўным чытачом гэтага кнігасховішча. Да гэтага часу памятаю ўсю працэдуру наведвання: спускаешся ў гардэроб, адзначаешся, затым трапляеш у агульную залу, дзе займаеш чаргу і атрымліваеш кнігі. Любіў карыстацца залай замежнай літаратуры, бо ў тыя часы пісаў работу па гісторыі Югаславіі. Будучы аспірантам, шмат часу праводзіў у навукова-даследчым аддзеле і ў залах беларускай кнігі.

— Праз шмат гадоў вы ўвайшлі ў Нацыянальную бібліятэку ў ролі дырэктара. Што адчуваеце цяпер?

— Як і тады, адчуваю захапленне, пераступаючы парог ужо новага будынка бібліятэкі!

Перад прызначэннем на пасаду гутарылі з кіраўніцтвам нашай краіны аб тым, якой павінна быць установа, і нашы меркаванні супалі. Нехта можа задавацца пытаннем: а як новы дырэктар звязаны з бібліятэкай? Гэтыя сумневы маюць права на існаванне, бо ў мяне няма спецыялізаванай адукацыі ў гэтай сферы. Але часам бачанне справы і ідэі важнейшыя. Больш за тое, не магу сказаць, што я "чалавек збоку", бо многія гады працаваў менавіта ў гэтым месцы, калі пісаў кандыдацкую дысертацыю і падручнік па гісторыі беларускай дзяржаўнасці. Калі рабілі абыход, знаёміліся з падраздзяленнямі, бачыў шмат знаёмых твараў і адчуваў, што я частка гэтага калектыву.

Цяпер для бібліятэк, і гаворка не толькі пра айчынныя, надышоў этап пошуку місіі: якое месца займаюць такія ўстановы ў сучасным свеце? Упэўнены, што ў прафесіяналаў ніколі не было адчування, што гэта пункт абмену кніг, бо гэта прымітыўнае ўяўленне. Бібліятэка — сапраўды сучасны асветніцкі, інфармацыйны і сацыякультурны цэнтр.

— Раскажыце, калі ласка, пра задачы, пастаўленыя перад вамі, і пра тое, як плануеце іх рэалізоўваць.

— Гэтыя задачы мы фармулявалі разам з міністрам культуры. Калі казаць пра адну з іх, то гэта праца з калектывам. У нас ёсць мэта: пазначыць ролю беларускай інтэлігенцыі ў сучасным свеце. Я не люблю словазлучэнне "павышаць прэстыж", тут хутчэй гаворка ідзе пра тое, што чалавек з бібліятэчнай сферы павінен быць паважаны ў грамадстве.

Не варта забывацца і пра папулярызацыю кнігі. У розных краінах сітуацыі адрозніваюцца, але ёсць прыклады, калі ў бібліятэках шмат наведвальнікаў, бо там працуюць па-іншаму. Мы павінны гэты перадавы досвед вывучаць і пераўтвараць установы ў цэнтр інфармацыйных тэхналогій: гэта і алічбоўка кніг, і стварэнне электроннай бібліятэкі — буйная рэспубліканская праграма.

Таксама мы задумваемся і аб тэхнічным пераасnашчэнні. Варта адзначыць хуткую дастаўку літаратуры. Вы проста задумайцеся, як добра павінен быць наладжаны працэс, каб чытач у нашай установе атрымаў кнігу з мільённага фонду ўсяго за 15 хвілін. Гэтая сістэма крыху састарэлая, і яе плануем мяняць. Дзякуючы сродкам рэспубліканскага бюджэту мы маем на ўтрыманні такую арганізацыю, але ўсе разумеюць, што нашы магчымасці, у тым ліку і па заработнай плаце, трэба пашыраць за кошт пазабюджэтнай дзейнасці.

Разам з тым неабходна памятаць, што бібліятэка — гэта буйны навуковы цэнтр, і мы праходзім навуковую атэстацыю. Я з'яўляюся членам Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, і мы маем намер актыўна працаваць у гэтым кірунку. Ужо была размова з кіраўніцтвам Вышэйшай атэстацыйнай камісіі нашай краіны — Нацыянальная бібліятэка павінна цалкам рэалізоўваць свой навуковы патэнцыял.

Паколькі я не пакідаю пасаду старшыні рэспубліканскага дзяржаўна-грамадскага аб'яднання "Беларускае таварыства "Веды", якое за апошнія два гады рэалізавала шмат асветніцкіх праектаў, то ў планах кансалідаваць экспертную супольнасць і злучыць магчымасці гэтых дзвюх структур.

— Нацыянальная бібліятэка — гэта не толькі кнігасховішча. Як вы ставіцеся да таго, што тут ладзяць выставы, праходзяць здымкі айчынных кінакарцін, ёсць прасторы для дыскусій і самая папулярная аглядная пляцоўка Мінска?

— Калі прызнацца, у мяне дваякае стаўленне да аглядный пляцоўкі. Уся моладзь асацыюе Нацыянальную бібліятэку менавіта з гэтым месцам і не заходзіць у чытальныя залы. Прысутнічае нейкая рэўнасць у гэтым плане, бо бібліятэка не проста прыгожы будынак: галоўнае, чым яна напоўнена.

Але, з іншага боку, я не ігнарую, што гэта адно з самых прыгожых архітэктурных збудаванняў сучаснай Беларусі, якое ведаюць і за мяжой. Таксама ўнутры ёсць фізкультурна-аздараўленчы і сацыякультурны комплекс. Мы, безумоўна, маем намер усё гэта выкарыстоўваць, каб вырашыць задачы, звязаныя з асветніцкай работай.

> "Цяпер для бібліятэк, і гаворка не толькі пра айчынныя, надышоў этап пошуку місіі: якое месца займаюць такія ўстановы ў сучасным свеце?"

— Вы часта выступаеце ў ролі эксперта на беларускім і расійскім тэлебачанні. Як ваш статус медыйнай персоны можа паўплываць на прэстыж Нацыянальнай бібліятэкі?

— Безумоўна, гэта станоўча прыцягвае ўвагу да дзейнасці бібліятэкі. Мне патэлефанавала ўжо шмат нашых грамадскіх і палітычных дзеячаў, якія хочуць праводзіць тут мерапрыемствы і задзейнічаць патэнцыял гэтага месца. Таму трэба з любой магчымасці выціскаць максімум, які дазваляе дабіцца мэты на асноўным участку работы — у Нацыянальнай бібліятэцы.

Зразумела, мяне прызначалі сюды не з-за медыйнасці. Гэта частка прафесійнага асяроддзя, у якім працую, але яна не адаляе мяне ад асноўных абавязкаў. Я ж каментую палітыку і гісторыю — тое, што тычыцца маёй адукацыі, прафесійнай дзейнасці, грамадзянскай пазіцыі.

— Ці плануеце вы ў будучыні калі-небудзь выдаць уласную кнігу?

— Спадзяюся, сёлета выйдзе гістарычная публіцыстыка за шмат гадоў у папулярнай форме. А затым і манаграфія, прысвечаная тэме, звязанай з фарміраваннем ідэі беларускай дзяржаўнасці.

— Якую кнігу вы параілі б прачытаць маладым людзям?

— Вядома, тую, што мы вялікім калектывам аўтараў выпусцілі і па якой цяпер выкладаюць курсы ва ўсіх ВНУ краіны, — "Гісторыя беларускай дзяржаўнасці". Гэта сапраўды добрая кніга, яе павінен прачытаць кожны студэнт.

Хачу назваць свае любімыя творы беларускай літаратуры. "Сотнікаў" — аповесць Васіля Быкава, якая дапамагае зразумець псіхалогію чалавека ў складаных абставінах і зрабіць выбар у цяжкіх сітуацыях.

Каб зразумець, што ты беларус, раіў б чытаць "Новую зямлю" Якуба Коласа.

Яшчэ адно выданне, якое, напэўна, не карыстаецца масавым попытам, — праца акадэміка Яўхіма Карскага "Беларусы". Фундаментальная кніга, дзе дакладна расказана, адкуль мы паходзім. Яна дапамагае зразумець галоўнае аб нашым народзе.

А мой любімы паэт, бясспрэчна, Максім Багдановіч, яго лірыка — адзін з найлепшых укладаў у сусветную паэзію.

— Як часта вам удаецца пачытаць кнігу?

— Я заўжды шмат чытаю, проста ў мяне спецыфічны круг чытання. Стараюся чытаць мастацкую літаратуру і, вядома, шмат увагі надаю навуковай літаратуры.

Настасся ЮРКЕВІЧ